Elintarviketeollisuusliitto ry

14.2.2025

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

U 2/2025 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta muutoksiksi yhteisen maatalouspolitiikan asetuksiin (EU) N:o 1308/2013, (EU) 2021/2115 ja (EU) 2021/2116 viljelijöiden aseman vahvistamiseksi elintarvikeketjussa

Elintarviketeollisuusliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston kirjelmästä, joka koskee yhteisen maatalouspolitiikan asetusten muuttamista viljelijän aseman vahvistamiseksi elintarvikeketjussa.

Liitto pitää tärkeänä, että elintarvikeketjua koskevassa lainsäädännössä huomioidaan koko elintarviketuotantoketjun kannattavan ja kilpailukykyisen toiminnan edellytykset. Uusi EU-komissio on poliittisissa suuntaviivoissaan ja vastajulkaistussa Kilpailukykykompassissa korostanut tukevansa koko elintarvikeketjun arvoketjun kilpailukykyä, panostavansa parempaan sääntelyyn ja ponnistelevansa ennennäkemättömällä tavalla sääntelytaakan vähentämiseksi.

Elintarviketeollisuus on yksi säännellyimmistä teollisuudenaloista. Myös elintarvikeyritykset kokevat EU:n sääntelytaakan heikentävän yritysten kannattavuutta ja kilpailukykyä sekä vähentävän mahdollisuuksia uutta kasvua mahdollistaviin investointeihin ruoka-alalla.

Parempaa sääntelyä myös elintarvikeyrityksille

Markkinajärjestelyasetusta koskevat muutokset vaikuttavat koko elintarvikeketjuun. Paremman ja yksinkertaisemman sääntelyn valmistelun sekä yritysten sääntelytaakan vähentämisen tavoitteet tulee koskea myös kaikkea elintarvikeyrityksiä koskevaa sääntelyä.

ETL pitää erittäin valitettavana sitä, ettei esityksen valmistelussa ole noudatettu hyvän lainsäädäntövalmistelun periaatteita. Vaikutusarvioinnit sekä sidosryhmien asianmukainen kuuleminen ennen säädösesityksen antamista puuttuvat kokonaan.

Ilmaisujen ’reilu’, ’oikeudenmukainen’ ja ’lyhyt toimitusketju’ käytön sääntely

ETL pitää kriteerejä ilmaisujen käyttöön sekavina ja vaikeasti valvottavina. Reiluus ja oikeudenmukaisuus ovat moniulotteisia käsitteitä, joille yksiselitteisten kriteerien asettaminen lainsäädäntöön on vaikeaa.

Elintarviketeollisuusliitto ry
Pasilankatu 2, PL 115, 00241 Helsinki
Puhelin (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
Y-tunnus 0201092-3 • Kotipaikka Helsinki

Finlands Livsmedelsindustriförbund
Pasilankatu 2, PB 115, 00241 Helsingfors
Telefon (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

Finnish Food and Drink Industries’ Federation
Pasilankatu 2, P.O. Box 115, FI-00241 Helsinki
Telephone +358 9 148 871 • Fax +358 9 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

’Lyhyt toimitusketju’ -ilmaisun käyttö suljettaisiin pois valtaosalta suomalaisesta elintarviketuotannolta. Esitetty määritelmä ei huomioi Suomen kaltaisen harvaan asutun maan pitkiä etäisyyksiä eikä sitä, että suurimmassa osassa elintarvikkeiden valmistusta tarvitaan jalostustoimintoja. Esitystä perusteellaan mm. alkuperää ja tuotantotapoja koskevan tiedon läpinäkyvyyden lisäämisellä.

Toimitusketjun läpinäkyvyyttä koskevaa tietoa voidaan nykyään jakaa muutoinkin kuin elintarvikkeiden suoratoimituksilla maanviljelijältä kuluttajalle. Suomessa keskeisten elintarvikeryhmien valmistuksessa käytetään valtaosaltaan kotimaisia raaka-aineita ja toimitusketjut ovat maansisäisiä ja läpinäkyviä.

Elintarvikkeiden merkintöjä koskevat vaatimukset olisi selkeyden vuoksi hyvä keskittää EU:n elintarviketietoasetukseen 1169/2011.

Sopimuspuolien vapaus viitata indikaattoreihin

ETL pitää erittäin tärkeänä asetusehdotukseen kirjattua sopimuspuolien vapautta viitata indikaattoreihin, olivat ne jäsenvaltioiden määrittämiä tai muita osapuolien merkityksellisiksi katsomia indikaattoreita. Jäsenvaltion mahdollisesti määrittelemät objektiiviset indikaattorit tulee olla vapaaehtoisia ja sopijakumppanien tulee olla mahdollista yhteisesti sopia, mitä objektiivisia hinnoitteluindikaattoreita, indeksejä tai laskentamenetelmiä ne haluavat noudattaa.

Sopimusten uudelleentarkastelulauseke maataloustuottajille yli 6 kk sopimuksissa

ETL ei kannata esitettyä yli 6 kk sopimuksiin sisällytettävää tarkistus/irtisanomislauseketta. Esitetty muutos lisäisi elintarvikealan yritysten toimintaympäristön ennakoimattomuutta, koska yksipuolinen irtisanoutuminen lähellä sovitun toimituksen toimitusajankohtaa vaikeuttaisi merkittävästi yritysten mahdollisuuksia suoriutua omista velvoitteistaan elintarviketuotantoketjussa eteenpäin.

6 kk on todella lyhyt aika minkään tarkistuslausekkeen aktivoitumiselle, koska sopimussuhteet voivat olla pääsääntöisesti pituudeltaan useita vuosia. Esitetty tarkistuslauseke ei myöskään tunnista esim. termiinikauppaa, jossa toimitusjakso voi olla yli vuoden päästä sopimuksen solmimispäivästä. Jos tuottajalla olisi hintariitatilanteissa oikeus yksipuolisesti irtautua sopimuksesta, ei sen tule johtaa siihen, että muut sopimuksen päättymistilanteeseen liittyvät menettelyt tai ehdot kävisivät pätemättömiksi/mitättömiksi.

ETL katsoo, että esitys ei kunnioita sopimusvapautta ja on vastoin sopimisen perusperiaatteita. ETL pitää myös valitettavana, ettei esityksessä valtioneuvoston kannaksi ole riittävällä tavalla huomioitu elintarviketeollisuuden esittämää huolta yritysten toimintaympäristön ennakoimattomuuden lisääntymisestä. ETL ei näe, miten elintarvikealan yritysten aseman heikentäminen elintarvikeketjun keskellä parantaisi alkutuotannon asemaa.

Ehdotus lisäisi myös viljelijöiden hallinnollista taakkaa ja kustannuksia, koska viljelijöiden tulisi näyttää toteen, että hinta ei kata tuotantokustannuksia. Tämä edellyttäisi kattavaa kustannuslaskentaa niin kiinteiden kuin muuttuvien tuotantokustannusten osalta kohdistettuna kuhunkin myytävään hyödykkeeseen esimerkiksi eri viljelykasvit, maito ja liha.

Yhtäkkisten, ilman kriteerejä sopimuksista irtautumisten sijaan tulisi mahdollistaa sopimusneuvotteluiden avaaminen koko elintarvikkeiden tuotantoketjussa poikkeuksellisissa tilanteissa. Asetuksessa tulisi määritellä, mikä katsotaan poikkeukselliseksi tilanteeksi ja mikä tässä tilanteessa on päätöksentekoprosessi. Em. malli jättäisi sopimusosapuolille vapauden neuvotella sopimuksen yksityiskohdista ja kunnioittaisi sopimusvapautta, mutta varmistaisi elintarvikesektorin häiriönsietokykyä ja ruokaturvaa Euroopassa.

Em. uudelleenneuvottelun mahdollisuus oli tarpeen esimerkiksi Venäjän hyökättyä Ukrainaan, mistä seurasi koko elintarvikkeiden tuotantoketjuun suuria äkillisiä haasteita esim. raaka-aine- ja energiamarkkinoilla.

Elintarvikesektorin eri tuotannonalojen erityispiirteet ja niistä seuraavat yksityiskohdat eri tuotannonalojen sopimuksissa olisi ollut tärkeää tarkastella vaikutusarviossa ennen ehdotuksen antamista.

Sopimusten rekisteröimisen vaatimus lisää hallinnollista taakkaa tuottamatta lisähyötyjä

ETL katsoo, että kirjallisten sopimusten rekisteröinnin edellytys (art. 168 (9)) lisää hallinnollista taakkaa. Jos rekisteröintiä varten tarvitaan oma tietojärjestelmäsovellus, tuo vaatimus myös merkittäviä lisäkustannuksia. Esitys on vastoin uuden komission poliittisissa suuntaviivoissa esittämää hallinnollisten rasitteiden vähentämisen tavoitetta.

Harmonisoidut säännöt sisämarkkinoilla

ETL ei kannata jäsenmaille säädettäviä mahdollisuuksia säätää lisävelvoitteista artiklaan 168 (8) esitettävän muutoksen mukaisesti. EU:n sisämarkkinoiden toimivuuden ja yritysten yhdenmukaisten toimintamahdollisuuksien varmistamiseksi EU:ssa ei tulisi säätää kansallisesti toisistaan eroavia sopimussääntöjä.

Lopuksi

Elintarviketeollisuus on yksi huoltovarmuuskriittisistä tuotannonaloista ja sen toimintaedellytyksistä huolehtiminen on oleellista varmistettaessa koko Suomen elintarviketurvaa, häiriönsietokykyä ja varautumista. Alalla on pidettävä kiinni markkinalähtöisyydestä ja elintarvikeketjun sopimussuhteita koskevassa lainsäädännössä tulee kunnioittaa sopimusvapautta.

ETL katsoo, että nyt tehdyt ehdotukset jäykistävät sopimussuhteita, lisäävät yritysten sääntelytaakkaa eivätkä tue huoltovarmuuskriittisen tuotannonalan häiriönsietokyvyn varmistamista ja varautumisen kehittämistä.

Kunnioittavasti

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO RY

Mikko Käkelä
toimitusjohtaja

Lisätiedot johtava asiantuntija, Marika Säynevirta, marika.saynevirta@etl.fi